

'De onttovering van het leven'; poëzieviering Lieke Marsman
(Job 19: 23-27) overweging zondag 28 september 2025

Gemeente van Jezus Messias

Poëzie helpt mensen om hun leven beter te verstaan. Een gedicht kan woorden geven aan wat je beleeft en voelt. Ook de eerlijke en soms confronterende gedichten van Lieke Marsman raken vaak een snaar bij mensen. Juist bij lezers die net als Marsman kanker hebben of ernstig ziek zijn. Marsman geeft aan mensen die wanhopig zijn of in paniek woorden die ze vaak zelf niet kunnen vinden. Wanneer je de diagnose kanker hebt gehad, dan ben je zo in verwarring dat je er geen woorden voor hebt. Iemand die een slecht bericht had gehad zei me eens: 'het voelde alsof ik 'woordloos' was geworden. Ik was 'stomgeslagen.' Dan is het helend, helpend, als een gedicht van iemand als Lieke Marsman die hetzelfde heeft meegemaakt als jij, je woorden schenkt die je even niet meer weet.

Eerst zijn daar woorden die je helpen de moeilijke en zware kant van een ziekte proces weer te geven. Marsman schuwt in haar poëzie ook de dood niet. De soms rauwe en schurende woorden doen pijn, maar geven naast herkenning ook erkenning. 'In mijn mand': zo heet de derde poëziebundel van Marsman waarin ze haar ziek zijn en reactie daarop beschrijft. Dat doet kanker aan je. Het werpt je in een hoek, het duwt je uit het leven. 'Hup, in je mand'.

'Er is geen toekomst, alleen een lang en stroperig hier en ik zijn (p.8')raak ik verstrikt in de wachtwoorden en patiëntnummers die ik nodig heb om toegang te krijgen tot mezelf.... 'Ze voelde zich goed. Toen was ze dood' (p.15). 'je valt, zoveel is zeker (p.19)'. Zo lezen we in haar bundel 'In mijn mand'.

Te vaak lopen mensen die ziek zijn tegen een muur op. Bezoekers vinden het eigenlijk niet 'gezellig' als je hen vertelt dat je radeloos bent. Dat je de paniek voelt opkomen en dat je keel wordt afgesneden omdat je door je ziekte beseft dat het leven zomaar ineens over kan zijn. Ook merk je als patiënt dat de eerste dagen, weken er volop aandacht voor je is. Maar dan gaat het gewone leven voor veel mensen weer verder. Begrijpelijk, maar het maakt je eenzaam zo 'in je mand'.

Naast de rauwe eerlijkheid in de woorden van Lieke Marsman, zijn er ook woorden vol 'hoop en toekomst'. Zelfs is daarin een lichtvoetig optimisme te horen. Het geeft mensen lucht. Je gaat er weer door ademen.

'Oneindigheid van tijd houdt me overeind nu. Hoe lang de dag ook leek, het was een snipper. Hoe kort de dag ook lijkt, er is nog tijd (p.23). Aldus Lieke Marsman. Het zijn woorden vol hoop, het helpt het bestaan als ernstig zieke een beetje toekomst te geven. Het leven is kort, misschien te kort voor mijn gevoel op het moment dat ik erg ziek was, maar er is nog tijd. Mooi hoe Marsman met tijd speelt: er is nog tijd, ook al gaat het heel slecht. Dit geeft zoveel perspectief ook in een ellendige situatie.

Toch hoop op leven blijven houden ook al is de dood om je heen. Je voelt dit ook in de woorden die Job in zijn ellende uitschreeuwt:

'Ik weet: mijn redder leeft,
en hij zal ten slotte hier op aarde ingrijpen.
Hoezeer mijn huid ook is geschonden,
toch zal ik in dit lichaam God aanschouwen.
Ik zal hem aanschouwen,
ik zal hem met eigen ogen zien, ik, geen ander,
heel mijn binnenste smacht van verlangen.'

Bij Job is een diep verlangen, een geloof, een hoop, dat hij ondanks dat zijn lichamelijk en geestelijk lijden toch God zal zien. Dit wil niet zeggen dat God de mens zal genezen, dat de Eeuwige het lijden weg kan nemen, mensen gezond kan maken, wel dat God in ons lijden aanwezig wil zijn en ons niet alleen laat. Het is het verlangen en de hoop dat je als mens niet in eenzaamheid moet lijden.

In haar nieuwe boek schrijft Lieke Marsman dat ze hoopt dat het lijden en de naderende dood haar leven niet beperk. Ze schrijft: 'ik wil altijd een oproep tot leven zijn' (p. 189, andere planeet). Deze zin ontroert me en misschien wel het hoogst haalbare als men: oproep tot leven zijn: doorgaan te zijn wie je bent, ook al is de dood dichtbij.

'We dachten
dat liefde
het belangrijkste
in het leven was, blijkt
dat in leven blijven
het belangrijkste
in het leven is.'

Moge het zo zijn

Jeroen Jeroense
24 september 2025

Egon Schiele (1890-1918): De dood en het meisje, 1915